

«قمار» می تواند در انحاء مختلفی صورت پذیرد و برای برخی امور دیگر هم موضوع سازی کند. ممکن است در صدق عنوان قمار در برخی موارد بتوان تشکیک کرد و در صورت صدق موضوع، هم ممکن است حکم، مختص به برخی از مصادیق قمار دانسته شود.

الف) ممکن است قمار بین دو یا چند شخص حقیقی واقع شود (چنانکه در سابق ایام چنین بوده است) و ممکن است برای یک شخص به تنهایی صورت پذیرد. مثل آنکه فرد با دستگاه بازی می کند و در صورت خاصی مال بسیاری بدست می آورد. در این فرض صاحب دستگاه به عنوان طرف بازی به حساب نمی آید، و سود او از بازی های متعددی است که افراد در آن شانس خود را مستقلاً امتحان می کنند.

ب) برخی از صورت های قمار، صرفاً بستگی به شانس دارد (مثلاً در آنچه که در صدر اسلام «ازلام» دانسته شده است و یا در مواردی که از تاس استفاده می شود) و برخی از صورت ها، کاملاً وابسته به توانمندی بدنی یا ذهنی است (مثلاً شطرنج یا شرط بندی در فوتبال و ...) و در گروه سومی از قمار، هم شانس مدخلیت دارد و هم توانمندی. (مثل بازی با کارتها و نرد که علاوه بر شانس، مهارت هم در برد بازی کننده ها دخیل است)

در انواع این قسم سوم، میزان مدخلیت شانس و مهارت متفاوت است.

ج) در برخی از صورت های قمار، بازی کننده در فرض بردن، مالی را مالک می شود ولی در برخی از صورت های بازی، برنده هیچ پولی نمی گیرد و تنها بازنده مالی را می بازد (و مثلاً پول بازنده صرف امور خیر می شود، مثل آنچه درباره «ازلام» در صدر اسلام گفته شده است)

د) در برخی از صورت هایی که ممکن است قمار دانسته شود، بردن جایزه (و پولی که در میان است) انگیزه خرید و فروش مردم و یا سپرده گذاری است. (مثل آنچه برای حل مشکل بلیط های بخت آزمایی در سال های قبل واقع شد و یا در برخی برنامه های تلویزیون به عنوان اینکه مردم پول می دهند تا اطلاعاتی را فرا بگیرند، صورت پذیرد و یا در سپرده های قرض الحسنه انجام می گرفت)

ه) در برخی از صورت ها، پولی که به برنده پرداخت می شود، از پولی است که افراد شرکت کننده در قمار می پردازند و در برخی از صورت ها، کسی، افراد مختلفی را داخل در یک بازی (یا شبه بازی) می کند





ولی به برنده از پول شخصی خود، جایزه می دهد. (مثلاً صاحب یک استادیوم، به مردم بلیط می فروشد و بین آن ها قرعه می اندازد، و به برنده از پول خود جایزه می دهد)

توجه شود که ممکن است انگیزه حضور مردم در آن استادیوم، فقط حضور در قرعه کشی باشد و ممکن است، علاوه بر آن، تماشای بازی هم انگیزه مردم باشد.

و) برخی از صورت های قمار، با آلات معده برای این کار است ولی در برخی از موارد چنین نیست (آلات قمار هم گاه آن دسته از آلات هستند که برای این کار ساخته شده اند مثل دستگاه های قمار و گاه آن دسته از آلات هستند که دوره ای قمار با آن ها رواج دارد مثل تیله یا گردو در روزگار خاص)

ز) برخی از انواع قمار همراه با لعب است ولی برخی از انواع آن، لعب نیست (مثل اینکه دو نفر شرط می بندند که معنای فلان لغت چیست و یا فلان مطلب آیا صحیح است و یا نه؟)

ح) از زمره اموری که وابسته به حکم قمار است، دایر کردن قمارخانه است. صاحب این مکان و داور و تأمین کنندگان امنیت، خدمت گزاران، گرداننده ها و متصدیان، خود قمار نمی کنند و تنها به سبب مهیا کردن مکان برای بازی دیگران سهمی از سود را دریافت می کند و یا ورودی دریافت می کند.

ط) همچنین از زمره امور وابسته به حکم قمار، «بازی کردن بدون گذاشتن پول» است. یعنی دو نفر (بدون اینکه خودشان پولی بگذارند) با یکدیگر بازی می کنند یا دو خروس به جنگ هم می روند و دیگران روی آن ها شرط بندی می کنند. البته ممکن است این دو نفر برای «بازی کردن» و مسابقه دادن وجهی را دریافت کنند و ممکن است آن ها حتی وجهی را هم اخذ نکنند (و ممکن است بازی کننده ها از اینکه مورد شرط بندی واقع شده اند مطلع باشند و ممکن است خبر هم نداشته باشند)

ی) ممکن است در برخی از صورت ها، به جای آنکه بازنده موظف باشد که مالی را پرداخت کند، موظف شود که کاری را انجام دهد و ممکن است گاه نفع این کار و عمل به برنده برسد (مثلاً بازنده باید یک هفته برای برنده کار کند) و گاه از نظر عقلاً نفع این کار به برنده نمی رسد (مثلاً بازنده باید یک سال هر روز کوهنوردی کند)

ک) در برخی از صورت، آنچه موضوع قمار است فی حد نفسه حلال است و گاه آنچه موضوع قمار است، حرام است (مثلاً بازنده باید شرب خمر کند یا خمر بسازد و یا قتل نفس کند) و گاه آنچه موضوع قمار است، واجب و مستحب است (مثلاً بازنده باید یک سال نماز صبح یا نماز شب بخواند و یا صلّه رحم کند).

ل) برخی نیز نفس برد و باخت را قمار می دانند حتی اگر پولی در میان نباشد و برنده و بازنده وجهی را پرداخت نکنند. البته ممکن است به برنده جایزه ای داده شود ولی این وجه از بازنده گرفته نشده است. و همچنین ممکن است برنده و بازنده برای جواز شرکت در مسابقه، لازم باشد وجهی را به عنوان ورودیه پرداخت کنند.

م) ممکن است کسی بگوید که نفس بازی کردن با آلات قمار، به تنهایی و بدون اینکه طرف مقابلی در کار باشد، هم حرام است (مثلاً کسی خودش به تنهایی تپله بازی کند)

ن) در مواردی متدینین ممکن است به جای شرط بندی کردن، نذر کنند که اگر باخت به طرف مقابل، پولی را پرداخت کند. آیا این هم تحت حکم قمار است؟

